

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 338.31.004.18:620.9:334.716(477)

В. М. НИЖНИК, Т. В. ШУМОВЕЦЬКА
Хмельницький національний університет

ЕФЕКТИВНЕ РЕСУРСО- ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЇ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуті питання ефективного енерго- та ресурсозбереження в системі економії витрат виробництва промислових підприємств.

The questions of effective energy- and resource areas in the system of economy of charges of production of industrial enterprises are considered.

Ключові слова: енергозбереження, ресурсозбереження, ресурсомісткість, ресурсоспоживання.

Вступ. За сучасних економічних умов господарювання при зростанні витрат паливно-енергетичних та інших ресурсів, при обмеженні коштів стає особливо актуальними розробка та впровадження проектів енерго- та ресурсозбереження на промислових підприємствах [3]. Досвід підвищення ефективності виробництва на підприємствах промислового комплексу свідчить про те, що успіх може бути досягнутий лише за системного підходу до мінімізації витрат матеріальних, енергетичних, трудових, інформаційних та фінансових ресурсів. Зниження ресурсоемності виробництва на базі економного та раціонального використання всіх видів природних, паливно-енергетичних, матеріальних і трудових ресурсів, підвищення ефективності використання виробничих фондів, зниження матеріалоемності продукції, що випускається, глобальне підвищення її якості і ефективності використання є одними з найважливіших умов підвищення ефективності промислового виробництва. Ефективне енерго- та ресурсозбереження в системі економії витрат виробництва стає невід'ємною складовою підвищення ефективності функціонування промислових підприємств. Тому завдання впровадження енергозберігаючих технологій набуває особливого значення, що потребує розробки відповідних напрямків активізації підприємств до забезпечення енерго- та ресурсозбереження.

Постановка проблеми. Питання енерго- та ресурсозбереження є надзвичайно актуальними для сучасних українських промислових підприємств, ресурсоемність продукції яких від 1,5 до 5 разів перевищує закордонні аналоги [1]. Ресурсозберігаюча та енергозберігаюча діяльність вкрай важлива як для держави в цілому, так і кожного підприємства окремо. Ефективне впровадження процесів ресурсозбереження на промислових підприємствах, безумовно, позитивно позначиться на економіці всієї країни. Використання заходів ефективного енерго- та ресурсозбереження дозволяє суттєво скоротити витрати суб'єктів господарювання на матеріально-технічне постачання, виробництво і збут продукції без збитку для її якості, створюючи передумови для зростання конкурентоспроможності товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках. У статті детально слід розглянути питання ефективності функціонування систем енерго- та ресурсозбереження промислових підприємств для економії витрат виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Питанням ефективного енерго- та ресурсозбереження підприємств присвячено досить багато наукових публікацій. Так, вчені: Кулибаба С.В., Бондарчук Л.О., Кондратенко Н.О., Сотник І.М., Чистов Ю.І., Тимченко Г.І., Потапова Н.Н., – охоплюють широке коло проблем, які стосуються формування, розроблення системи методів та інструментів впровадження ресурсозберігаючих заходів на виробництві і в нематеріальній сфері, оцінки ефектів та ефективності їх застосування, створення механізмів раціонального ресурсовикористання промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економічній системі взаємодіють наступні види ресурсів: матеріальні, енергетичні, трудові, виробничі, фінансові та інформаційні, які об'єднуються в дві основні групи – природні і технічні. Загальними ознаками всіх видів ресурсів є їх потенційна можливість участі у виробничому процесі, де вони трансформуються в продукцію (споживні вартості), а також відносна обмеженість при даному рівні і темпах економічного розвитку. Обмеженість ресурсів створює певне протиріччя між можливостями і інтересами господарської системи, що вирішується пошуком резервів поліпшення використання ресурсів. Підвищення ефективності використання ресурсів стає однією з найважливіших глобальних проблем сучасного етапу економічного розвитку. Ресурсозбереження та енергозбереження перетворилися на одну з основних умов подальшого розвитку будь-якої економічної системи. На промислових підприємствах є безліч невирішених проблем в області оптимізації виробничих процесів, особливо в умовах кризи. А це породжує величезні резерви щодо скорочення енергоспоживання, економії енергоресурсів і, в остаточному підсумку, – підвищення ефективності й конкурентоспроможності підприємства.

Для широкомасштабної реалізації основних завдань проведення ресурсозберігаючої політики на промислових підприємствах України необхідне формування системи управління ресурсозбереженням,

раціонального використання всіх наявних у виробництві ресурсів і охорони довкілля, оскільки важливішими критеріями сучасного виробництва є рівні його ресурсомісткості, безвідходності та екологічності виробничих процесів. Нині відсутні методичні розробки щодо формування системи управління ресурсозбереженням та енергозбереженням на підприємствах промислової галузі, яка змогла б стати не лише інструментом визначення ресурсного потенціалу підприємств і оцінки досягнутого рівня ефективності використання всіх наявних ресурсів, але і основою відповідної ресурсозберігаючої стратегії промислового комплексу України. Сьогодні немає єдиного методологічного підходу до визначення, формування і функціонування системи управління ресурсозбереженням, заснованого на оптимізації споживання сукупних ресурсів і спрямованого на підвищення ефективності їх використання. Тому розробка такої системи має не лише теоретичне, але й важливе практичне значення. Необхідність побудови ефективної системи енерго- та ресурсозбереження з позиції системного підходу стає більш актуальною у зв'язку з високою ресурсомісткістю продукції вітчизняних промислових підприємств і тенденцією до її збільшення.

Формування системи ефективного ресурсозбереження на промислових підприємствах має за мету наступні основні елементи (рис. 1):

- створення якісно нової системи показників ефективності господарчої діяльності за рівнем екологічності, безвідходності і ресурсомісткості виробництва;
- формування системи економічної зацікавленості у економії ресурсів, поширенні використання вторинних ресурсів, оздоровленні довкілля і сприянні впровадженню досягнень НТП.

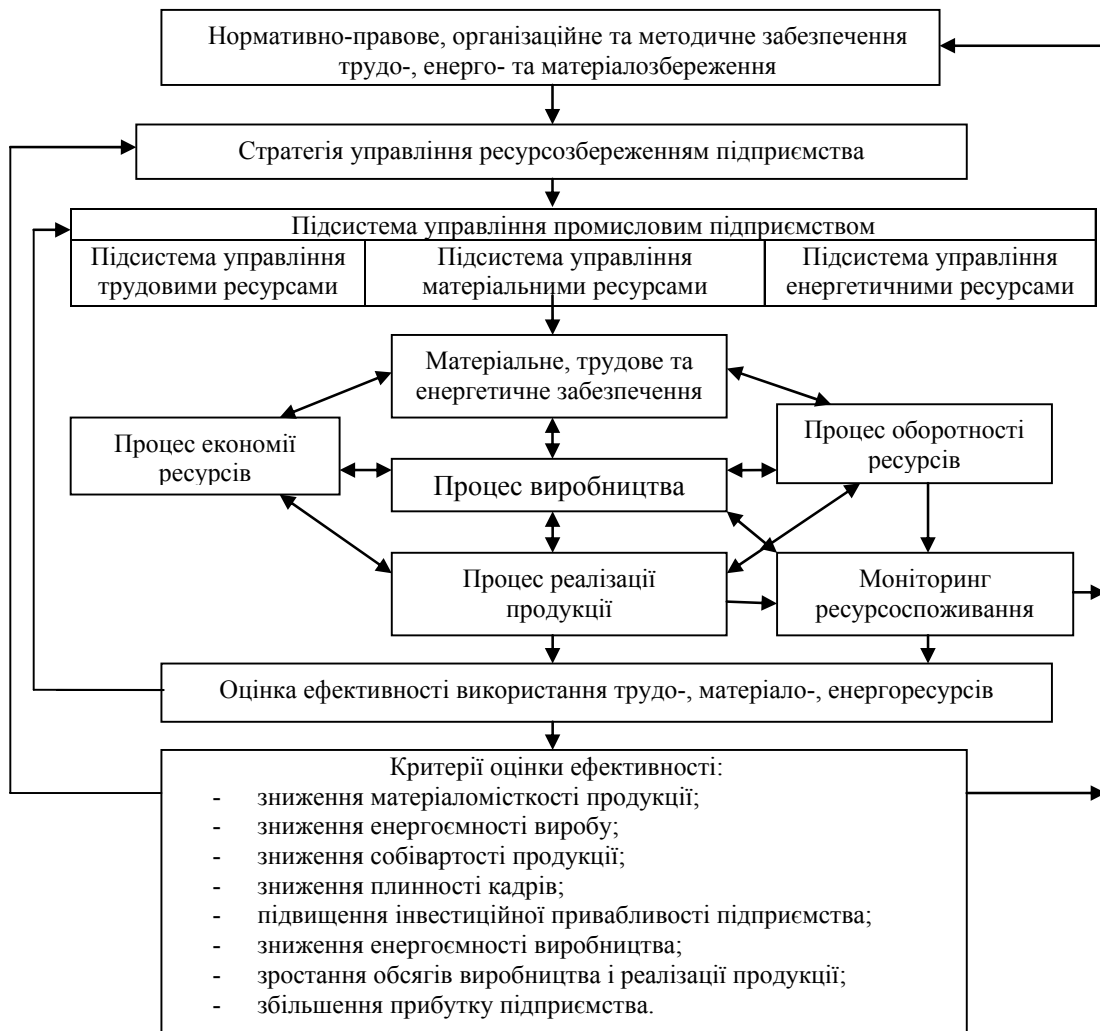

Рис. 1. Формування системи ефективного ресурсозбереження промислового підприємства

Система ефективного ресурсозбереження підприємств тісно пов'язана з виробничим процесом як рушійною силою і провідним елементом, що запускає систему в дію; нормативно-правовим, організаційним і методичним інструментарієм досягнення цілей ресурсозбереження; моніторингом ресурсоспоживання у виробничому процесі; стратегією ресурсозбереження та енергозбереження, що визначає відповідні цілі як планований результат роботи системи ресурсозбереження; підсистемами управління трудовими ресурсами, матеріальними та енергоресурсами, а також з об'єктами управління – виробничими підрозділами

підприємства і господарським середовищем. Кожний з елементів є невід'ємним у структурі системи енергота ресурсозбереження.

Ефекти від впровадження системи ресурсозбереження промислових підприємств віддзеркалюються на самих підприємствах, персоналі, споживачах та партнерах по бізнесу (рис. 2).

Рис. 2. Ефекти від впровадження системи ефективного ресурсозбереження

Впровадження системи ресурсозбереження на промислових підприємствах дає значні позитивні результати для функціонування підприємства, для працівників, споживачів, торговельних партнерів серед яких економія ресурсів, зниження витрат на виробництво продукції, її реалізацію, матеріальне стимулювання, поліпшення якості продукції та інші вигоди [4].

Ефективність використання ресурсів у промисловості з урахуванням обсягів ресурсозбереження та собівартості продукції можна зобразити як цільову функцію від економії її складових.

Отже, критерієм раціонального використання ресурсів є мінімізація витрат при виробництві кінцевої продукції, що має високі споживчі властивості, питомих втрат на виробництво одиниці кінцевої продукції, виконання робіт установленої якості з урахуванням різних обмежень.

Висновки. Отже, система ресурсозбереження промислових підприємств має працювати у тому руслі, який задається особливостями виробничих процесів у промисловості. Вона повинна представляти собою сукупність процесів, що послідовно здійснюються та визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти управління, які беруть участь у господарській діяльності підприємства з метою зниження сукупних витрат ресурсів на виробництво одиниці продукції. В подальших публікаціях потрібно детальніше дослідити складові ефективного трудо-, енерго- та ресурсозбереження безпосередньо в системі економії витрат виробництва промислових підприємств.

Література

1. Сотник І.М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження : [монографія] / Сотник І.М. – Суми : «Мрія», 2008. – 230 с.
2. Микитенко В.В. Оптимізація моделі адаптивного управління енергоспоживанням у промисловості / В.В. Микитенко // Вісник КНУТД. – 2006. – № 1. – С. 114–119.
3. Бондарчук Л.О. Ресурсозбереження як напрям підвищення ефективності діяльності підприємства / Л.О. Бондарчук // Управління розвитком. – 2012. – № 1 (122). – С. 94–95.
4. Чистов Ю.І. Сутність механізму енергозбереження та його багатогранна природа / Ю.І. Чистов // Вісник ХНУ. – 2010. – № 5. Т. 4. – С. 341–344.

Надійшла 17.05.2012